

Social ingenjörskonst i folkhemsbygget

Det svenska paret Alva och Gunnar Myrdal hade ett stort inflytande över utformningen av det svenska folkhemmet. Bostadsfrågan, barnomsorgen, arbetsfördelning i familjen, ekonomin – alla områden i samhället kunde förbättras med god statlig planering baserad på vetenskaplig expertis. Yvonne Hirdman skriver om paret vars socialistiska utopi inte förverkligades, men som bidrog till att Sverige införde bland annat barnbidrag och gratis skolmat.

I den svenska 1900-tals historien finns det ett par som står ut från mängden – ett politiskt par, ett ganska vackert par, ett med tiden alltmer kontroversiellt par, ett par som utsatts för sonen och författaren **Jan Myrdals** beska minnen: **Alva** och **Gunnar Myrdal**.

Ett enkelt sätt att få grepp om Alva och Gunnar Myrdals centrala idéer som ligger till grund för deras intensiva verksamhet och politiska avtryck i den svenska historien, är att sätta verbet *göra* i centrum.

Låt mig börja med infinitivformen, *att göra*. Det står för både Alva och Gunnar Myrdals grundläggande förhållningsätt till världen: att det är möjligt att göra, att handla i och förändra världen. Det uttrycks på olika sätt – till exempel menade Gunnar Myrdal att det sociala livet var det "ologiska" resultatet av historisk utveckling. Det kan se lite märkligt ut, men han menade helt enkelt att det inte var ett logisk resultat av utvecklingen, eller med ytterligare andra ord, det sociala livet var inte determinerat, i förväg bestämt av tidigare händelser. Därmed avisade han, liksom de flesta svenska socialdemokrater efter första världskriget, idén om att den sociala revolutionen med nödvändighet skulle komma och att det bara var att vänta. Tron på att göra innebar tron på människans kraft och möjligheter att förändra, att skapa sitt "öde" om man så vill. I *Kris i befolkningsfrågan*, boken som Alva och Gunnar Myrdal skrev tillsammans i de norska fjällen sommaren 1934, den skrift där de två onekligen smälter samman till en och där deras centrala tankar samlats, kan man således läsa på sidan 15:

"Våra tankar rinna ju alltid fram över decenniernas lagrade doktrin-fossil, vare sig vi veta det eller inte – och mest så när vi inte veta det. Dessa döda tankar grumla som ett bottenslag alla våra föreställningar och åsikter. Genom en tillbakablick kan man göra en rationell utfällning och frånsilning. Där ligger det egentliga värdet av en historisk orientering. Den skall frigöra oss från de dödas makt över våra liv."

Att göra är att handla i världen och att förändra världen. Det är ett Myrdals credo. Och ansåg man sig ha en hjärna som var 999 % bättre än andras hjärna – vilket Gunnar Myrdal förklarade för den unga Alva Reimer i ett brev från 1920-talet – hade man också en plikt att göra. En plikt att frigöra sig från döda tankar och att tänka nya.

Det leder mig till nästa steg – alltså med verbet *göra* i centrum. Vad var det som skulle göras? Det är ju som bekant den stora frågan från upplysningstiden, den man äntligen kunde formulera efter ett århundrande av frigörande tankar, där religion och politisk absolutism förpassades till

En socialingenjör på trettio-talet var framförallt en ny slags politiker med tilltro till "görandet" med hjälp av teknik och vetenskap och att människan kan behärska sitt eget öde för att ändra världen.

historiens källarvåning för kasserade gamla tanke-system. *Vad bör göras?* Det för mig rakt ner genom decennierna, förbi den "vetenskapliga" marxismen, ner till utopisterna, de tidiga socialisterna och kommunisterna med alla sina tankar om den bästa av alla världar, en **Charles Fourier**, en **Etienne Cabet**, en **Robert Owen** t.ex. Det är ett sällskap som Gunnar och Alva Myrdal förvisso skulle ha betraktat som en samling orealistiska drömmare som de med sin rationella förnuftstro menade sig stå ljusår i från, men nog finns släktskapet där, i synnerhet med idévärlden, om än

inte med de fantasifulla samhällsritningarna. Inte för inte hade Gunnar Myrdal avslutat sitt storverk *An American Dilemma* med ordet: *Enlightenment* (upplysning). Det var ingen tillfällighet, det var en bekännelse.

Vad bör göras? är onekligen frågan bakom alla de nya ideologier som föds ur upplysningen: liberalism, feminism, socialism, kommunism. Det är också titeln på V.I. Lenins pamflett från 1902. *Vad bör göras*: för att skapa lycka på jorden. För att forma ett samhälle där människorna kunde leva i fred och frihet. Där ingen svälter. Där ingen berikade sig på den andres bekostnad. Där kvinnor och män är jämlika. För att skapa social lycka – ja, just lycka, denna nya tanke i Europa som jakobinen **Saint Juste** uttryckte det. Det finns, skrev Alva Myrdal över hundra år senare, så mycket "onödig" olycka i världen; hon den verkliga utopisten av de två. Det var hon som klottrade sina anteckningsböcker fulla av planer på "vad bör göras", antingen det gällde hennes och Gunnars framtida liv, eller livet i Sverige – senare i hela världen – vad gällde skolan, barnens fostran, kvinnornas ställning, återuppbyggnaden av Europa efter kriget, jämlikheten, rätten till vår död m.m. m.m.

Gunnar Myrdals väg till socialismen gick via Alva och begreppet "värdepremisser". Det följde av hans kritik av nationalekonomin, en kritik som kom fram när han skrev om objektivitetsproblemen i nationalekonomin, där han visade på hur osynliga, oredovisade värden styrde en tillsynsaklig ekonomisk vetenskap. Det gällde att i stället klart och tydligt redovisa vilka värdepremisser som fanns bakom. Först fanns en mer skrivbordsaktig inställning hos den unge Gunnar där han skiljde mellan vetenskap och politik. Om politikerna vill uppnå X ska vi, forskare, tala om hur man når dit. Men vi ska inte lägga oss i X. Den avgränsningen försvann emellertid med tiden och bakom stod förvisso den mer politiskt formade Alva. Men bakom den förändringen fanns också mötet med de "naiva amerikanska nationalekonomerna" i slutet av tjugotalet och deras "påfallande naiva empirism". "Värdepremisser behövs", skrev Gunnar, "inte bara för att tillåta oss att dra praktiska och politiska slutsatser ur observationer och ekonomisk analys utan redan för att formulera en teori som skall styra våra observationer, och vår analys."¹ Värdepremisser ska således utgöra både målet och medlet.

Det fanns hos dem båda en slags intellektuell irritation över det som inte fungerade och det var mycket som inte fungerade i USA och Europa, först efter det stora kriget, se-

dan framförallt efter den stora börskraschen 1929. De hade en närmast gammaldags idé om samhället som maskin, som en klocka som skulle ticka rätt. Vi saknar en förnuftig och planmässig samhällelig organisation av produktionen och av fördelningen av produktionens resultat, skrev de i sin gemensamma bok, *Kris i befolkningsfrågan*. Vi har gott om produktionsmedel, vi har gott om teknisk kunskap hur de egentligen ska brukas för att höja vår levnadsstandard, "men själva produktions- och samhällsordningen bemästra vi icke: den är alltjämt vår sämst konstruerade maskin."²

Vad de båda Myrdals ville ha, också det i rakt nedstigande led från upplysningen, var förvisso ett välfungerande samhälle och därmed ett förnuftigt samhälle. Ett rationellt samhälle. Det var – för att tala Myrdalska – värdepremissen. Det välfungerande socialistiska samhället var en vision som Alva hade i sig hemifrån från pappa byggmästaren och det var den hon övertygade Gunnar om, han som i sin ungdom var såväl antidemokrat som konservativ. Men verkligheten var långt från visionen. Såg de sig om i världen – tiden är i början av nittonhundra-trettio-talet – såg de

arbetslöshet, fattigdom, extrema politiska ideologier som berusade miljonfolk ute i Europa. De såg hur kaffelaster slängdes i havet för att priserna skulle hållas uppe, de såg bönder ge grisarna fullgod mjölk av samma anledning, de såg barn med rakitissneda ben som växte upp på kokkaffe och socker – och det de såg stärkte dem i deras övertygelse om att det går att förändra, att handla i världen.

Så *hur kan man göra?* Det är i detta led som den sociala ingenjörskonsten blir tydlig och konkret. Sociala ingenjörer – begreppet kommer från USA, *social engineering*, och hade först syftat på dem som ordnade städernas sanitära förhållanden, därefter på de kvinnor som flyttade in i städernas slum för att idka välgörenhet, senare också på dem som hade hand om personalfrågor på stora företag. Men en socialingenjör på trettio-talet var framförallt en ny slags politiker med tilltro till "görandet"

med hjälp av teknik och vetenskap och att människan kan behärska sitt eget öde för att ändra världen. Alva Myrdal uttryckte det något mer tillkrånglat:

"De måste nu ta steget från blotta registrerandet av fakta och analyserandet av kausalsammanhang till uppställandet av rationella planer för ändamålsenliga förändringar. En dylik konstruktiv ingenjörskonst är i och för sig rimligare i Sverige än i något annat land. Den vetenskapsteori som ligger bakom, nämligen att man tillämpar ett system av relevanta värdepremisser, jämsides med systemet av observerade fakta, har faktiskt utprovats i Sverige."³

Hur får man den sociala maskinen, samhället, eller den dysfunktionella familjen att fungera på bästa sätt? Hur gör man? Det första steget i handlandet bestod i att skapa en allmän konsensus, dvs. att få majoriteten att acceptera målet, inte bara det stora, den välfungerande sociala maskinen,

¹ Myrdal, Gunnar, (1998) *Vägvisare, texter i urval och kommenterade av Örjan Appelqvist & Stellan Andersson*, Norstedts förlag, s. 56

² Myrdal, Alva & Gunnar (1934) *Kris i befolkningsfrågan*, s. KF:s förlag, s. 64

³ Myrdal, Alva (1944) *Folk o familj*, KF:s förlag s 151

utan delmål för att nå dit. Vad Myrdals gjorde då de återvände till Sverige, fyllda av alla studier och intryck från USA och Genève, var att finna ett sådant delmål som alla i princip skulle kunna vara överens om och att skapa en sådan opinion – ”åsiktsklimat” – att handling blev snabb och ofrånkomlig. Här kom ordet *kris* in. Råder kris måste man agera, handla, göra, det visste de mycket väl. Det är ju ett empiriskt faktum, menade Myrdals att ”intressena tenderar att löpa samman och konflikter mellan värderingar att försvinna i en situation som upplevs som kris”.⁴

Först försökte de skapa ”kris” kring bostaden. Mycket talade för att bostadsfrågan kunde bli den sakfråga som skulle kunna ladda politiker och folk med energi för att förändra. Bostadssituationen i Sverige i början av trettioalet var tämligen usel – på landsbygden fanns ännu jordgolv bland fattiga statare i söder och i städerna rådde trångboddhet i de enrumslägenheter som ännu var den vanliga formen av bostad för en arbetarfamilj. Gunnar Myrdal skrev två ideologiskt täta artiklar i tidskriften *Spektrum* 1932, ”Socialpolitikens dilemma”, om den *profylaktiska* socialpolitiken, alltså en socialpolitik som ska förhindra skador i stället för att bara lägga plåster på när skadan redan är skedd. Hans exempel var bostaden och i artiklarna demonstrerades det andra steget i ”hur man bör göra”: man använder vetenskap som metod. Med hjälp av tre experter, en arkitekt, en ekonom och en familjesociolog visade han att marken bör socialiseras, att planhushållning måste införas för att förhindra arbetslöshet och att familjen måste bringas i takt med tiden.⁵ Den sista tråden togs upp av Alva Myrdal som parallellt med Gunnars artiklar skrev om kollektivhuset som en lösning på det feministiska dilemmat att kunna ha både familj och barn, generalproblemet som hon kallade det. I en artikel i *Tiden* målade hon upp idealet: kollektivhuset, som med sina sociala och tekniska lösningar skulle avlasta ”den förvärvsarbetande husmodern” både hemarbete och barnpassning.⁶ Med bostaden i centrum hade de således funnit det delmål, det problem som skulle kunna strukturera det stora målet – det förnuftiga, välfungerande, rättvisa samhället.

Men bostadsfrågan tände inte politikernas eller allmänhetens sinnen, den skapade inte det ”åsiktsklimat” som var förutsättning för förändring. Det gjorde däremot barnet, barnen, barn. Med boken *Kris i befolkningsfrågan*, som kom ut på senhösten 1934, skapades det kris-klimat som krävdes för att handlingen skulle rulla i gång. Så var också hotet som de målat upp magnifikt: föddes det inte fler svenskar skulle landet dö sotsdöden. Det tillsattes en befolkningskommision på våren 1935, den kom att arbeta fram till 1938 och ynglade av sig nära på tjugo utredningar, men tittar man på det konkreta resultatet blir det magert. Men ser man till den politiska ambitionen blir resultatet ett helt annat: för första gången försökte politiker svara på upplysningstidens ihärdiga frågande: vad kan man göra? i näringsfrågan, i beklädnadsfrågan, i sexualfrågan – bara en sådan sak – med mera, med mera. Det lilla livet, där så mycken onödig olycka rådde, utreddes allvarsamt och vetenskapligt och blev till en politisk fråga. *Det* var den stora vinsten, det verkiga resultatet.

⁴ ”Emellertid är det ett empiriskt faktum att intressena tenderar att löpa samman och konflikter mellan värderingar att försvinna i en situation som upplevs som kris. Politiska slutsatser kan då dras ur värdeprenisser som är homogena och definierade i konkreta termer, inte som ett resultat av metafysisk spekulation utan genom empirisk observation av faktiska intressen.”

⁵ Myrdal, Gunnar (1932) ”Socialpolitikens dilemma”, *Spektrum* 1932

⁶ Myrdal, Alva (1932) ”Kollektiv bostadsform”, *Tiden* 1932 nr 10

Båda fick Nobelpris

Alva var född 1902, **Gunnar Myrdal** 1898. De gifte sig 1924. Alva Myrdal tog en fil-kand i för tiden typiskt kvinnliga ämnen som svenska, nordiska språk, religionshistoria och Gunnar Myrdal påbörjade studier i nationalekonomi. 1925 tillbringade de en het sommar i London där Gunnar skrev klar sin avhandling om ”Prisbildningsproblemet och föränderligheten” (1927). 1928-1929 studerade de ett år i USA där de mötte Chicagosociologer, ekonomer och pedagoger (och var på plats när den stora ekonomiska krisen kom den svarta torsdagen i oktober 1929) och Alva Myrdals häg till sociala frågor som föräldrafostran och barnpedagogik växte. Efter ytterligare ett år utomlands, i Genève, kom de så tillbaka till Sverige där Gunnar Myrdal drogs in i kretsen av radikala ekonomer kring finansminister **Ernst Wigforss**. Gunnar Myrdal blev snabbt både professor och riksdagsman medan Alva Myrdal engagerade sig i den socialdemokratiska kvinnorörelsen och blev rektor för sitt nystartade Socialpedagogiska institut. De kom till ett land i ett expansivt skede, ett slags kontratillstånd jämfört med Europa, där fascism och nazism gick segранt fram. 1932 inledde socialdemokraterna under **Per Albin Hansson** sin långa regeringsinnehavsperiod och det är mot denna fond som Alva och Gunnar Myrdal satte sin prägel på politiken – och vad som kunde vara politik.

1934 kom deras bok, *Kris i befolkningsfrågan*. 1935 tillsattes den stora befolkningskommisionen (1935-1938) med representanter för alla partier. Det är i denna utredning, och i den som följde, befolkningsutredningen 1941-1945), som de stora linjerna drogs upp för en expansiv, radikal socialpolitik.

1938 kallades Gunnar Myrdal till USA för att där studera rasproblematiken. Det resulterade i boken *An American Dilemma. The Negro Problem and Modern Democracy* (1944) där Myrdal utvecklar en analysmodell om underordning/förtryckspsykologin som också kom att inspirera **Simone de Beauvoir**. 1945 blev han handelsminister i Sverige, 1947-1957 var han exekutivsekreterare för FN:s ekonomiska kommission för Europa ett återuppbyggnadsorgan med säte i Rom. Därefter arbetade han med *Asian Drama* – ett mastodont verk om världsfattigdom och utvecklingsfrågor. Gunnar Myrdal fick det så kallade ekonomipriset i Nobels anda 1974 tillsammans med **Friedrich von Hayek**.

Alva Myrdals karriär såg annorlunda ut. 1949 blev hon FN:s chef för sociala frågor i New York, 1951 chef för UNESCO:s avdelning för den internationella socialvetenskapens uppbyggnad, 1955-1961 svensk ambassadör i Indien, 1962-1973 ordförande för den svenska delegationen i nedrustningskonferensen i Genève, 1962 riksdagskvinna i första kammaren, 1967-1973 statsråd utan portfölj. 1973 utkom hennes bok *Spelet om nedrustningen* och 1982 fick Alva Myrdal Nobels fredspris tillsammans med **Alfonso Garcia Robles**.

Alva Myrdal dog i februari 1986, Gunnar Myrdal i maj 1987.

Och återvänder vi till Myrdals bok, *Kris i befolkningsfrågan* och skalar bort den sakliga och vetenskapliga jargongen, döljer sig där ritningarna till en reformistisk socialistisk utopi. Ungefär så här kunde det låta: Vill man stoppa fruktsamhetens fall, finns ingen annan väg än en mycket radikal fördelnings – och socialpolitik och den kan i sin tur bara genomföras med en radikal produktionspolitik, som stegrar produktionens effektivitet så att den kommer i nivå med de tekniska möjligheterna. Realinkomsterna måste öka. Arbetslösheten minska. Befolkningsfrågan är således ytterst ett nationalekonomiskt problem kombinerat med en förebyggande ekonomisk och social politik. Det gällde ”att lägga upp och därefter genomföra en ekonomisk försörjningsplan, som ger arbetarna produktiv sysselsättning och som garanterar även bönderna en rimlig och någorlunda säker inkomst.”⁷ Det krävdes planhushållning.

Grunden är med andra ord en utvidgning av den keynesianska ekonomiska politiken, där ekonomi och socialpolitik kopplas samman och befruktar varandra: det ska löna sig att satsa på humankapitalet, med bostadssubventioner, gratis och allmän hälsovård för alla barn, gratis skolmat åt alla

med barn – för kvinnor – men lösningen var inte fullt så storskalig, inte fullt så utformad utifrån ett manligt perspektiv, utan mer konkret och praktisk och med barnen i blickfånget. Hon lanserade tanken på storbarnkammare, alltså daghem, och i hennes kollektivhusdrömmar fanns både mathiss och tvättmedkast, bibliotek och städning, men hon, lika lite som de tidigare utopisterna, utvecklade tanken om vilka som skulle svara för all denna service.⁹

Samhället skulle således lyfta bort ansvaret för barnet, både vad gällde tillsyn och kostnad. Men också för fostran. Ty det fanns hos dem – kanske främst hos Alva – den utopiska tanken om att en kollektiv barnuppfostran skulle skapa den nya människan, fri från gamla tyngande konventioner och seder och därmed ett nytt samhälle. Fler barn av bättre kvalitet – det var den myrdalska befolkningsfrågas mål. Den bättre kvaliteten skulle bli resultatet av den profylaktiska socialpolitiken som moderskapsförsäkring, barnbidrag, skolluncher, bostadsbidrag, men också av en ny, modern pedagogik. Vad är det för människor vi behöver? hade Myrdals retoriskt frågat och svaret socialt välanpassade och fria individer:

I deras utopi fanns experter för de nya barnen alltifrån förlossningen och framåt.

barn, prisrabatter på smör, mjölk, kött, grönsaker och frukt, gratis utbildning och fria skolböcker, gratis daghem, och utbildningsstipendier för begåvade unga människor.

I den Myrdalska utopin löses alla spänning upp mellan producenter och konsumenter liksom mellan arbetare och bönder. Det kräver både en stegrad konsumtion – som knuffar på produktion och teknisk utveckling – och en styrd konsumtion. ”Socialpolitikens viktigaste uppgift”, skrev de, ”dess omedelbara syftemål är att organisera och styra den nationella konsumtionen efter andra linjer än de, som det s.k. fria konsumtionsvalet inom de konsumtionstekniskt ofta alltför små hushållsenheterna och under suggestionens och massreklamens tryck eljest följa”⁸

Den löste också genuskonfliktens växande spänning, dvs. relationerna mellan kön i ett modern samhälle. Även här är det enkelt att se kopplingen bakåt, till de socialistiska utopisterna – för vilka kärlek var lika viktigt som arbete i deras drömsamhällen – när Alva Myrdal försöker lösa ”generalkonflikten”, dvs. konflikten mellan barnafödande och förvärvsarbete. För de gamla utopisterna, lika väl som för **August Bebel** och **Friedrich Engels**, de s.k. ”vetenskapliga” socialister som tagit upp ”kvinnofrågan”, låg lösningen helt enkelt däri att kvinnor lösgjordes från barnen på ett storskaligt sätt, i särskilda barnavdelningar under särskilda barnvakter, så att de kunde ägna sig åt arbete, politik, konst, vetenskap och inte minst – sexualitet. Alva Myrdals lösning låg i den riktningen, det gällde att ta bort det ”hindersamma”

”Socialistisk produktionsordning och planhushållning betyder ej blott en central, socialt inriktad och demokratiskt bestämd ledning av samhällslivet utan därjämte och framförallt samordning. Och den socialpsykologiska faktor man har att bygga upp heter uppfostran till samarbete.”¹⁰

I deras utopi fanns därför experter för de nya barnen alltifrån förlossningen och framåt: kindergartnopedagoger, hälsovårdsläkare, skolläkare, psykologer – så att man tidigt såg om något var fel och i tid kunde rätta till ett snett psyke – lärare som skulle svara för fostran till frihet under demokratiskt ansvar. Eller uttryckt på myrdalska: ”ett planmässigt styrande av individernas utveckling och skolans kunskapsurval enligt samhällets intresse”. Det var med hjälp av en förebyggande socialpolitik som fler och bättre människor skulle skapas, *inte*, nota bene, med hjälp av en utbyggd steriliseringspolitik. Däremot bejakade de, liksom de flesta vänsterradikaler vid den här tiden, sterilisering som metod mot spridandet av sinnessjukdom och för att förhindra att s.k. imbecilla fortplantade sig.

Nu fick inte Sverige ett myrdalskt utopia att leva i. Befolkningskommissionens slutrapport som kom 1938 var betydligt mer pragmatisk och kriget som bröt ut i september 1939 sköt alla stora socialpolitiska program på framtiden. Men med arbetarrörelsens efterkrigsprogram, där både Alva och Gunnar medverkade, återkom deras tankar om en produktiv socialpolitik och många av förslagen genomfördes – gratis skolmat, barnbidrag för att nämna några. I och med radi-

⁷ Kris s. 204

⁸ Kris s. 204

⁹ Myrdal, Alva (1932) ”Kollektiv bostadsform”, *Tiden* 1932 nr 10

¹⁰ Kris s. 263

kaliseringen på sextioalet och de stora reformerna under sjuttioalet kom emellertid den mest omvälvande delen av deras, eller kanske snarare Alvas, tänkande att genomföras. Genom en rad reformer som tog bort det "hindersamma" med att ha barn skapades möjligheter för kvinnor att lösa "generalproblemet", framförallt genom att daghem byggdes och särbeskattning infördes.

Att göra och att veta *vad* man ska göra och *hur* det ska göras – däri låg Myrdals styrka som idégivare inom den socialdemokratiska rörelsen. Den socialdemokratiska reformismen blev tack vare deras tveklöshet konkret och tydlig. Detta vilja vi. Och det som var nytt och dynamiskt var att reformismen förlades till det lilla livets plats – till hemmet och bostaden. Det privata blev politik. Socialismens plats blev i högsta grad hemmets och inte bara lönearbetets. Användningen av vetenskap och expertis, både för att driva igenom att något måste göras och hur det skulle göras, blev vidare en politisk formel som sedan dess blivit en självklarhet.

Det är den tredje pelaren i deras bygge som nu är på väg att tas bort. Den starka staten som härbärgerar människornas goda vilja åt dem: "Staten är naturligtvis kollektivt upp-

Ändå är det ett återtagande av politikens primat före marknadens som krävs för att inte upplysningens ideal ska bli en parentes i mänsklighetens historia.

byggd och kontrollerad av människorna. Av dessa är de flesta svaga käril, drivna att bli otrogna sina egna ideal. De befinner sig underinflytande av konkurrensen om förtjänstmöjligheterna, har bekymmer för social status, sex och andra slags kortsiktiga intressen och jalousier, som utgör orsaksfaktorer till individernas beteenden och implicita värderingar på det lägre planet. Men då människorna tänker och handlar genom sina formella institutioner kommer deras högre värderingar på den mera allmängiltiga nivån till sin rätt och utövar mera inflytande."¹¹

Sådana tankar tänks inte längre. I stället misstänklighets politiken, politikerna, staten, institutionerna, även vetenskapen, forskarna. *Att göra* har lämnats över till aktörer som inte har den goda viljan för ögonen. *Vad* som bör göras blir allt svårare att formulera, för att inte tala om *hur* det ska gå till. Ändå är det ett återtagande av politikens primat före marknadens som krävs för att inte upplysningens ideal ska bli en parentes i mänsklighetens historia.

Yvonne Hirdman

Skribenten är historiker och professor. Hon har bland annat forskat i välfärdsstatens ideologiska rötter och utvecklat genusteori som analysredskap.

LITTERATUR

- Myrdal, Alva (1944) *Folk och familj*. Stockholm KF:s Bokförlag
- Myrdal, Alva (2002) "Något kan man väl göra". *Texter 1932-1982*, inledning Yvonne Hirdman, Stockholm, Carlssons förlag
- Myrdal, Gunnar (1944) *An American Dilemma, The Negro Problem and Modern Democracy*. New York, Harper & Row
- Myrdal, Gunnar (1973) *I stället för memoarer. Kritiska essäer om nationalekonomin*. Stockholm, bokförlaget Prisma
- Myrdal, Gunnar (1970) *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen*. Stockholm, Raben & Sjögren
- Myrdal, Gunnar (1932) *Socialpolitikens dilemma Del I och Del II*. Spektrum
- Myrdal, Gunnar (1998) *Vägvisare. Texter i urval och kommenterade av Örjan Appelqvist & Stellan Andersson*. Stockholm, Norstedts förlag
- Hirdman, Yvonne (1989, 2010) *Att lägga livet tillrätta. Studier i svensk folkhemspolitik*. Stockholm, Carlssons bokförlag
- Hirdman, Yvonne (2006) *Det tänkande hjärtat. Boken om Alva Myrdal*. Stockholm. Ordfront

¹¹ Myrdal, Gunnar (1970) *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen*, Stockholm, Raben & Sjögren s. 36

